

Enligt sändlista

Michael Andersson
Direkt: 010-224 87 51
michael.andersson@lansstyrelsen.se

Bildande av naturreservatet Göksholm i Örebro kommun och beslut om föreskrifter m.m.

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) det område som avgränsas på beslutskarta 1 och med de gränser som slutligen märks ut i fält, som naturreservat. Reservatsområdet utgör del av fastigheten Göksholm 1:1 i Örebro kommun.

Naturreservatets namn ska vara Göksholm.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Områdets betesmarker med ädellövträd, lövskogar, sjöstränder och bladvassar och andra ingående naturtyper liksom områdets orörda karaktär och dess biologiska mångfald ska bevaras och utvecklas.

Syftet ska tillgodoses genom att områdets betesmarker hävdas och trädskiktet vårdas för att bibehålla, återskapa och nyskapa grova solbelysta lövträd och död ved av många trädslag. Åkermark ska även fortsättningsvis hållas öppen. Lövblandskogar, lövsumpskogor och övriga naturtyper med dess flora och fauna ska i huvudsak utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer.

Som återställningsåtgärd kan frihuggning av grova ädellövträd komma ifråga både i betesmark och lövskog. Gran ska vid behov tas bort för att vidmakthålla lövträdens dominans. Åtgärder för återställande av den naturgivna hydrologin och vegetationen i betesmark, skog och våtmark kan vidtas. Aktiva åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av exotiska träd, buskar och andra växter.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998: 1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5§ andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd såväl som att fälla enstaka träd eller buskar, samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd och buskar eller delar av träd och buskar,
2. så eller plantera träd och buskar, annat än i de betesmarksytor som anges i beslutskarta 2, för att trygga återväxten av naturvårdsmässigt värdefulla träd och buskar och först efter samråd med Länsstyrelsen,
3. inplantera för området främmande växt- eller djurart eller individ från ortsfremmande population,
4. utföra vasslätter under perioden 1 april till 15 augusti,
5. plöja eller gräva annat än på åkermark som anges i beslutskarta 2,
6. borra, spränga, schakta, markbereda, utföra annan mekanisk markbearbetning eller bedriva täkt av något slag eller utfylla,
7. tippa eller anordna upplag annat än tillfälligt vid skötseln av naturreservatet och brukandet av åkermark i reservatet,
8. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden,
9. dra fram mark- eller luftledning, eller gräva ned befintlig luftledning,
10. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel annat än på åkermark,
11. stödutfodra vilt och betesdjur, annat än på de åker- och betesmarksytor som anges i beslutskarta 2,
12. utan tillstånd från Länsstyrelsen anlägga väg, stig, led, uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster eller liknande,
13. utan tillstånd från Länsstyrelsen uppföra byggnad eller annan anläggning,
14. utan tillstånd från Länsstyrelsen utöka befintlig byggnad eller anläggning,

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas åta

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. nyttjande av befintliga enskilda vägar i reservatet och befintliga vändplatser som parkeringsplatser vid förvaltningsåtgärder i reservatet,
3. uppsättning och underhåll av informationstavlor vid platser som anges i beslutskarta 1,
4. avverkning och röjning av igenväxningsvegetation i betesmark som anges i beslutskarta 1,
5. avverkning, ringbarkning eller beskärning av konkurrerande träd i anslutning till vissa naturvårdsbiologiskt särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper i betesmark som anges i beslutskarta 1,
6. uppsättning och underhåll av stängsel för betesdrift kring betesmark som anges i beslutskarta 1,
7. åtgärder för att trygga återväxten av hagmarksträd och -buskar t.ex. uppsättning av betesskydd eller plantering i betesmark som anges i beslutskarta 2,
8. putsning och fräsning av sly och tuvor i betesmark som anges i beslutskarta 2,
9. framförande av maskiner som behövs för reservatets skötsel,
10. avverkning eller på annat sätt borttagande av exotiska träd, buskar och växter såsom contortatall, lärkträd, ädelgran, jättebalsamin och lupiner med mera,
11. undersökningar och dokumentation av mark- och vattenförhållanden, vegetation samt växt-, svamp- och djurliv i uppföljningssyfte.

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Det är förbjudet att

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller att flytta eller bortföra sten,
2. framföra motordrivet fordon,
3. fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar,
4. elda annat än på av förvaltaren anvisad plats med medhavd eller av markägaren eller förvaltaren tillhandahållen ved,
5. skada vegetationen i övrigt t ex genom att gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar,
6. cykla eller rida annat än på bilväg och på anvisade leder,

BESLUT
2017-12-15

Dnr 511-6049-2015

7. medvetet störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd eller uppehålla sig vid bebodda lyor,
8. medföra hund som inte är kopplad under perioden 1 maj-30 september, annat än vallhund vid arbete med betesdjur i reservatet,
9. utan Länsstyrelsens tillstånd samla in djur, lavar eller mossor,
10. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, skylt, affisch eller därmed jämförlig anordning eller att snitsla spår,
11. utan länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserad tävling eller övning, lägerverksamhet eller liknande.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den 15 december 2017.

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap §§ 5 och 30 miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för

- a) förvaltaren av naturreservatet, eller den förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av föreskrifterna (under B) enligt 7 kap 6 § miljöbalken,
- b) förvaltaren av naturreservatet, eller den förvaltaren utser, att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial eller annan dokumentation av växt- och djurliv, luft-, mark- och vattenförhållanden inom naturreservatet,
- c) markägare och djurhållare att utföra stängsling, busk- och slyröjning samt betesputsning och fräsning av tuvor, sly och stubbar i enlighet med reservatets syfte,
- d) förvaltaren eller markägare att flytta på fallna trädstammar som hindrar betesdrift, åkerbruk, väghållning och underhåll av andra anordningar till annan lämpligare plats inom naturreservatet och för att kunna göra detta kapa stam och grenar,
- e) markägare eller arrendator att bränna ris och vedrester som inte ska finnas kvar i reservatet av naturvårdsskäl, på plats som inte skadar naturvärden,
- f) markägare att utföra underhåll av befintlig bastu på Snavudden,

- g) markägare att utföra normalt underhåll av befintliga bilvägar och brukningsvägar, vattenledningar, avlopp, dräneringar, pumpanläggningar, invallningar, täckdiken och de öppna diken som anges i beslutskarta 1 till skydd för åkermark,
- h) markägare eller arrendator att bedriva åkerbruk, utom odling av salix, buskar eller träd, på åkermark som anges i beslutskarta 2,
- i) markägare, jakträttshavare och arrendator att transportera ut fälld älg, hjort eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,
- j) markägare, arrendator och djurhållare att framföra motordrivet fordon vid naturvård, jordbruk, jakt, fiske och fastighetsförvaltning,
- k) markägare, jakträttshavare och arrendator att underhålla befintliga siktgator för jakt genom försiktig röjning och att uppföra och underhålla flyttbara jaktorn,
- l) tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende att framföra motordrivet fordon (insatsen ska omgående anmälas till länsstyrelsen),
- m) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintliga elledningar markkabel respektive luftledning, vardera på 0,4 kV) som visas i beslutskarta 2 och telefonledningar i enlighet med nyttjanderätter och /eller servitut som är gällande vid tidpunkten för detta beslut,
- n) bär-, matsvamp- och blomplockning (gäller ej fridlysta arter) för eget behov.

Fastställande av skötselplan

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. beslutar Länsstyrelsen att fastställa den skötselplan för naturreservatet som framgår av bilaga 1.

BESLUT
2017-12-15

Dnr 511-6049-2015

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn:	Göksholm
NVR-id:	2046796
Kommun:	Örebro
Lägesbeskrivning:	7 km NO om Stora Mellösa
IUCN-kategori:	IV. Art-/habitatskyddsområde
Fastighet:	del av Örebro Göksholm 1:1
Markägare:	enskild
Rättigheter:	Jakt, fiske, åkerbruk, betesdrift, vägar, pumpanläggning, invallning, diken, elledning
Areal:	Total areal 116,4 ha varav prod skog 46,6 ha
Naturtyper:	Sjöar och vattendrag 31,9 ha Odlad mark 18,5 ha Triviallövskog 18,2 ha Ädellövskog 11,1 ha Trivialskog med ädellövinslag 9,9 ha Betesmark 8,7 ha Limnogen mark 4,5 ha Övrig öppen mark 3,3 ha Våtmark 2,8 ha
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Göksholmsområdet har under lång tid varit känt bland den naturintresserade allmänheten som ett område med hög artrikedom och naturskönt landskap. Området var uppmärksammat långt innan starten för offentlig naturvård. Särskilt fjärilsfaunan har väckt stort intresse.

I den första offentligt utförda naturvårdsinventeringen av Örebro kommun 1973 (som till stor del byggde på enkäter bland naturkunniga personer i länet) rapporterades från Göksholmshalvön ett ädellövskogsområde (nr 39a) och en betesmark (nr 39b) ha höga naturvärden. Motsvarande bedömning gjordes i länets naturvårdsöversikt 1984 (objekten nr 80: 177, 80:178). Det nämnda betesmarksområdet utgör den västra delen av reservatsområdet i detta beslut. Göksholm omnämndes även 1993 som ett prioriterat område i länsstyrelsens åtgärds- och bevarandeprogram för odlingslandskapet i Örebro län (objekt nr 13). Under 1997 och 1999 utfördes på Länsstyrelsens uppdrag en botanisk inventering av Göksholm, då bland annat grova ekar karterades. En skalbaggsinventering genomfördes på Östra Sundholmen 1997, varvid ett antal rödlistade skalbaggar knutna till gamla ihåliga lövträd hittades. År 2007 utförde Länsstyrelsen en kompletterande inventering av naturvärden knutna till trädmiljöer på Göksholmshalvön, inom ramen för Åtgärdsprogram för hotade arter.

BESLUT
2017-12-15

Dnr 511-6049-2015

I januari 2012 tog markägaren kontakt med Länsstyrelsen för att söka råd kring naturvård och restaurering av betesmarker. Markägaren övervägde om en nysatsning på produktion av naturbeteskött skulle kunna vara en intressant produktionsgren för Göksholms gård och behövde bland annat undersöka vilka möjligheter som fanns inom jordbrukets miljöstöd. Kontakten resulterade i ett flerårigt samarbete (2012-2017) kring återställning av igenväxta naturbetesmarker och skydd av naturvärden knutna till lövträds- miljöer, som även involverade Skogsstyrelsen och Örebro kommun. För myndigheternas del kom Göksholms intresse för återställning av sina naturbetesmarker lägligt i ett tidigt skede av ett nyligen påbörjat samarbetsprojekt om lövträdsproduktion och bevarande av naturvärden i lövträds- och naturbeteslandskapet runt Hjälmarens.

Inom ramen för samarbetet mellan markägaren och myndigheterna kom idén upp om att vissa områden på Göksholms gård skulle kunna få formellt skydd genom naturvårdsavtal eller bildande av naturreservat. Tankarna hade mognat så att parterna redan i början av 2013 var överens om att någon form av formellt skydd skulle genomföras, men det dröjde till senhösten 2015 innan skyddets utformning konkretiserades. I nära samarbete mellan Länsstyrelsen och markägaren togs ett förslag till beslut om syfte och föreskrifter för ett naturreservat fram. Naturvårdsverket godkände förslaget och garanterade finansieringen i december 2015. Samråd genomfördes samtidigt med Havs- och vattenmyndigheten och Örebro kommun. Ersättningsutredning till grund för förhandling om ekonomisk ersättning utfördes av en värderingskonsult i december 2015. Förhandling om avtal inleddes under våren 2016 och avslutades i juni 2017. Överenskommelse om intrångsersättning slöts under sommaren 2017. Under sommaren och hösten utarbetade Länsstyrelsen i samarbete med markägaren ett förslag till skötselplan för reservatet. Samråd med Skogsstyrelsen om förslagen till beslut och skötselplan genomfördes hösten 2017.

Ärendet har varit föremål för remissbehandling. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslaget till beslut.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Landskapet på södra sidan av Göksholms halvön skiftar mellan öppen åkermark, glest trädbevuxna ädellövskogar på låga åskullar och täta lövblandskogar och lövsumpskogar på frisk och fuktig mark. Lövträd är helt dominerande i området. Reservatets värdekärnor utgörs av hagmarker med grova ädellövträd och hassel, samt naturskogsartade lövblandskogar och lövsumpskogar. Ek, ask och skogsalm samt skogslönn är de dominerande ädellövträden. Skogslind och sötkörsbär utgör ett mindre inslag. Av triviallövträd märks särskilt asp, vårtbjörk, klipbal, getapel och rönn. I buskskiktet förekommer hassel, hagtorn, getapel och olvon. Kärlväxtfloran i reservatet är

artrik och karaktäristisk för Hjälmareområdets ädellövskogar och betesmarker med arter som ormbär, springkorn, hässlebrodd, stinksyska, backlök, gullviva, svinrot, desmeknopp, knippfryle, gullpudra, blåsuga, blåsippa, jungfru marie nycklar, svalört och storrams. Kryptogamfloran omfattar ett stort antal arter som indikerar höga naturvärden, t.ex. mossorna fällmossa, piskbaronmossa, trädporrella, stor klockmossa och stor hättmossa och lavarna grå vårtlav, jaguarfläck, lönnlav, brun nållav, snöbollslav och kyrkogårdslav, samt svamparna fläckticka, hasselticka och ekticka.

Områdets naturbetesmarker, lövskogar, vassbevuxna vikar, små holmar och skär i sjön är grunden för det rika fågellivet, vilket inbegriper ett flertal krävande och rödlistade arter.

Området har hög prioritet för skydd enligt den nationella strategin för formellt skydd av skogsmark. Reservatets trädmiljöer har höga naturvärden på beståndsnivå. Naturvärdena är i första hand knutna till lång trädkontinuitet av ädellövträd och triviallövs-träd, till gamla träd samt död ved. Området är beläget i en regional värde-trakt för lövskog och ädellövskog. Trädmiljöerna är prioriterade skogstyper enligt strategin. Naturbetesmarkerna har höga naturvärden som är beroende av kontinuerlig hävd.

Reservatsområdets avgränsning innefattar dels skyddsvärda trädmiljöer som av Skogsstyrelsen klassats som nyckelbiotoper och hagmarker och dungar med skyddsvärda lövs-träd, dels åkermark som behöver ingå för att ge reservatet en ändamålsenlig avgränsning och underlätta den långsiktiga förvaltningen av reservatets naturtyper. Avgränsningen ska bidra till att säkerställa att betesdrift och maskinella skötselåtgärder kan bedrivas långsiktigt inom ramen för reservatets naturvårdsförvaltning. Dessa åtgärder krävs för att vårda och bevara de hävdberoende naturtyperna och för att uppnå syftet med reservatet. Det artrika fågellivet i området gynnas genom att avverkning och annan exploatering av gamla träd, lövs-trädsmiljöer, naturbetesmarker, grunda sjöytor, bladvassar, små holmar och skär inte kan ske.

Länsstyrelsens bedömning

De särskilda naturvärden som här beskrivits skulle vid normalt modernt jord- och skogsbruk riskera att gå förlorade. Markägaren har inte möjlighet att på egen bekostnad vidmakthålla den intensiva skötsel som behövs för att bevara naturvärdena. För att uppnå ett långsiktigt säkerställande av naturvärdena, är det nödvändigt att området förklaras som naturreservat och att hagmarkerna förvaltas i samarbete mellan Staten och markägaren på ett sätt som påminner om markanvändningen vid 1800-talets mitt. Områdets hydrologi skyddas delvis genom reservatsbildningen.

Förutsättningarna att bevara områdets biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om skötseln utformas i enlighet med syftet.

BESLUT
2017-12-15

Dnr 511-6049-2015

Beslutet följer riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, samt Sveriges miljö kvalitetsmål.

Beslutet bidrar huvudsakligen till uppfyllandet av de Svenska miljö kvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap*, *Levande skogar*, *Levande sjöar och vattendrag* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kapitlet miljöbalken.

Beslutet är inte i konflikt med koncessioner och undersökningstillstånd för mineralutvinning enligt Bergsstatens uppgifter.

Vid en avvägning, enligt 7 kap 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Länsstyrelsen att den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten som beslutet om naturreservat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ *förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning*, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Detta beslut kan överklagas. (Se bilaga 2.)

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Maria Larsson. Vid den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit länsjurist Katarina Nyberg, tf enhetschef Åsa Forsberg, naturvårdsbiolog Tomas Gustafson och handläggare Michael Andersson, föredragande.

Maria Larsson

Michael Andersson

